

Doba železná

Iron Age

Brno (k. ú. Dolní Heršpice, k. ú. Horní Heršpice, okr. Brno-město)

„Pod Větrolamem“, parc. č. 406/18, 1112/75.

Doba halštatská. Pohřebiště/hřbitov. Náhodný zásah/nález.

Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.1585592N, 16.6152033E

V souvislosti s chystaným rozšířením dálnice D1 proběhly na jižním okraji dálničního tělesa přeložky inženýrských sítí, které svými liniovými výkopy zachytily asi 10 archeologických objektů, z nichž část se hlásila k období eneolitu a starší doby železné. Horákovské halštatské skupině náležely tři komorové hroby, z nichž jeden (H 800; obr. 1) ležel na katastru Dolních Heršpic. Měl rozměry 2,5 × 3,2 m, poskytl ve zbytcích srubové komory fragmenty skeletu promíchané se zvířecími kostmi a garniturou kroje, který byl hustě posít drobnými bronzovými kroužky a kalotovitými knoflíčky. Kvůli důslednému vykradení hrobu, které bylo provedeno prostřednictvím vertikální šachty, nebylo již možné druh garnitury zpřesnit. Inventář hrobu lze spojit s fází Ha C2. Hrob náleží, stejně jako dva níže popsané hroby, s velkou pravděpodobností k pohřebišti, jehož část byla odkryta pracovníky Archeologického ústavu ČSAV v Brně roku 1987 na protilehlé straně dálnice (Holubová et al. 2020).

Další dva komorové hroby se nacházejí na katastru Horních Heršpic. První (H 802; obr. 2) svými rozměry (4,2 × 5,5 m) umožňuje zařazení k nejvyšší sociální skupině. Hrob obsahoval pozůstatky žlabů po dřevěné srubové konstrukci pohřební komory, v jejímž interiéru spočíval v poloze na znak skelet dospělého muže s garniturou opasku, tvořenou kamenným brouskem, železnou kulovitou perlou a závěsným kruhem s nožem. Bojovníkům zbrojila bronzová jehlice s vroubkovanou hlavicí a výzbroj tvořil železný hrot kopí se zesíleným středovým žebrem. K výbavě hrobu velmože náležely ještě bronzové a železné součásti dvou koňských postrojů a sada keramických nádob, kterou zastupovaly mísy bavorských tvarů se stupňovitou profilací, nálevkovitým okrajem, další se zataženým a šikmo lomeným okrajem a větší tvary v podobě hrncovité nádoby, osudí a dvou amfor. Zajímavostí je objev asi 7 m dlouhé štoly vybíhající z většího objektu při obvodu hrobu, pravděpodobně šachty, jejíž čelba skončila asi 30 cm pod podlahou pohřební komory, aniž by ji porušila. Poněkud skromná výbava velmožského pohřbu i tak nevylučuje, že mohl být porušen v době, kdy byla pohřební komora ještě dutá a shora pohodlně přístupná. Existence prospekční štoly, směřující k pohřební komoře z boku, naznačuje existenci mohylového náspu přinejmenším o průměru 20 m a nevylučuje v raně historické době, jak to dokládá několik zlomků nalezených keramických nádob, které nemusí mít nutně halštatský původ.

Další hrob byl birituální (H 801), o rozměrech jen 2,2 × 2,2 m, a obsahoval jeden pohřeb kostrový a pět žárových, z nichž jeden

bylo možné označit za popelnicový a zbylé za jamkové a na hromádce. Garnitury krojů byly doplněny železnou harfovitou sponou, bronzovými drátěnými vlasovými ozdobami a drobnými bronzovými soudkovitými perlami. Kromě obvyklé keramické výbavy byla v tomto hrobě nalezena mísovitá nádoba v podobě lod'ky.

Chronologické sekvence pohřbů dovolují díky srovnávacímu materiálu konvenční dataci hrobu H 802 do fáze Ha C2 a H 801 do rozmezí halštatských fází Ha C2 a Ha D1/2.

Obr. 1. Brno – Dolní Heršpice. Hrob horákovské skupiny H 800 po preparaci. Foto P. Kos.

Fig. 1. Brno – Dolní Heršpice. Horákov grave H 800 after cleaning. Photo by P. Kos.

Obr. 2. Brno – Horní Heršpice. Svislý snímek velmožského hrobu H 802 po částečné preparaci. Foto I. Čižmář.

Fig. 2. Brno – Horní Heršpice. A vertical photo of a magnate grave H 802 after partial cleaning. Photo by I. Čižmář.

Literatura

Holubová, Z., Přichystal, M., Dobisíková, M., Dreslerová, G., Kala, J., Kučera, L., Přichystal, A. 2020: Halštatské pohřebiště v Brně-Horních Heršpicích. In: I. Čižmář, J. Čižmářová, A. Humpolová (eds.): *Jantarová stezka v proměnách času*. Brno: Moravské zemské muzeum, 33–69.

Summary

In connection with the planned expansion of the D1 motorway, utility lines were relocated on the southern edge of the road in 'Pod Větrolamem' field (Dolní Heršpice cadastral area, Horní Heršpice cadastral area, Brno-City District). The construction works yielded about 10 archaeological features, including three Horákov (Hallstatt) chamber graves (Fig. 1, 2). The grave goods in H 800 and H 802 graves could be linked to the Ha C2 phase, and the H 801 bi-ritual grave to the range of Hallstatt Ha C2 and Ha D1/2 phases. The graves most likely belong to a previously discovered burial ground.

Petr Kos, Jiří Kala, Andrea Matějčková, Ivan Čižmář

Čebín (okr. Brno-venkov) „Za Blížkami“.

Doba halštatská. Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK: -607050, -1146669; -607011, -1146666; -607002, -1146750; -606975, -1146750

Záchraný výzkum před stavbou obchvatu Čebína probíhal na mírném severním svahu v trati „Za Blížkami“. Skrývka a následná exkavace lokalizovaných situací probíhala v průběhu dubna a května 2022.

Lokalita se nachází na severním svahu, který lemují z východu Sentický potok. Ten se následně vlévá do Čebínského potoka, který svah obtéká ze severu. Pozitivní úsek skrývky o délce cca 100 a šířce 30 m je situován přibližně doprostřed svahu.

Pod cca 30–40 cm mocnou vrstvou ornice (nadloží) se nacházel půdní typ tvořený světle hnědými až rezavými písčito-jílovitými půdami. Pod touto vrstvou cca 20 cm mocnou se vyskytovaly sprašové hlíny. Celý prostor lokality je značně negativně ovlivněn hlubokou orbou, která část archeologických situací překryla. Na základě skrývky byly některé objekty nesnadno

Obr. 3. Čebín. Systém zásobních jam horákovské kultury. Foto R. Biško.

Fig. 3. Čebín. System of Hallstatt storage pits. Photo by R. Biško.

identifikovatelné, a bylo nutné přistoupit k sondáži na místech s koncentrací uhlíků a mazanice.

Kromě nálezů z období kultury s lineární keramikou (viz oddíl Neolit) se podařilo lokalizovat baterii zásobních jam sestávající ze čtyř objektů ve vzájemných superpozicích (obr. 3). V objektech se nacházel nepočetný charakteristický inventář (keramika, mazanice, kosti).

Během výzkumu se podařilo odhalit část sídliště z období halštatu. Vzhledem k roztroušeným aktivitám a špatnému dochování vlivem postdepozičních procesů jsou další závěry k nové lokalitě problematické.

Literatura

Neuveдено.

Summary

During a rescue excavation at the site Čebín – 'Za Blížkami' field (Čebín cadastral area, Brno-Country District), a Horákov (Hallstatt period) settlement was discovered (Fig. 3).

Richard Biško

Doloplazy (okr. Prostějov)

„Za Mlaty“, parc. č. 74/1.

Mladší a pozdní doba laténská (LT C2–D). Sídliště. Skupina/síť sond. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK: -556502.59, -1147389.35

Ve dnech 14. května až 19. října 2022 probíhal archeologický dohled související s výstavbou infrastruktury pro rodinné domy v poloze „Za Mlaty“, na katastrálním území Doloplazy, okr. Prostějov. Dle slov pamětníků byla v těchto místech v minulosti zbudována soustava menších rybníčků pro nedaleký cukrovar, což potvrdila i pozorování v průběhu realizovaných zemních prací. I přes tuto skutečnost se podařilo v liniovém výkopu pro pokládku vodovodního řádu zachytit, prozkoumat a zdokumentovat relikt větší keltské zemnice (obr. 4), která byla částečně odtěžená právě kvůli jednomu ze zmíněných cukrovarských rybníčků. Jedná se tak o další cenný doklad intenzivního osídlení doby laténské, které bylo v tomto prostoru (v zázemí evropsky významného obchodně-industriálního centra u Němčic nad Hanou, blíže např. Čižmář, Kolníková 2006; vzdáleného asi 1,5 km směrem SVV od místa výzkumu) prvně prokázáno při stavbě nového koupaliště již v roce 1937 (Janásek 1954, 28–29) a následně opětovně zachyceno v roce 2017 během výstavby víceúčelového hřiště (Fojtík 2018a; 2018b).

Literatura

Čižmář, M., Kolníková, E. 2006: Němčice – obchodní a industriální centrum doby laténské na Moravě. *Archeologické rozhledy* LVIII(2), 261–283.

Fojtík, P. 2018a: *Doloplazy 2017, poloha „U hřiště“*. „Rozšíření sportovního areálu – SO 01, víceúčelové hřiště“, č. akce 212/17. Rkp. názevové zprávy, č. j. MTX202200056 [cit. 2023-04-18]. Uloženo: Archiv názevových zpráv Archeologického ústavu AV ČR Brno, v. v. i. Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České republiky <http://digiarchiv.amapa.cz/id/M-TX-202200056>.

Fojtík, P. 2018b: Doloplazy (okr. Prostějov). *Přehled výzkumů* 59(1), 189–190.

Janásek, J. 1954: Některé archeologické nálezy z Doloplazy u Nezamyslic. *Sborník SLUKO, oddíl B II*, 25–30.